

IVADAS

Paskutinis dešimtmetis Lietuvos humanitarinių mokslų srityje, be kitų tendencijų, pasižymėjo ir sparčia valstybės laikotarpio archeologijos paminklų tyrinėjimų plėtra. Šiandien didžioji dalis archeologų kasinėjamų objektų yra būtent šio laikotarpio. Muziejų ir archyvų saugyklas kasmet papildė didžiulis medžiagos kiekis, kuris, deja, iki šiol beveik nepateikiamas mokslinei apyvartai. Kiek geresnė padėtis yra tik su valstybės laikotarpio senkapių medžiagos skelbimu ir tyrinėjimu, turinčiu senesnes tradicijas. Pagrindinė vis didėjančio atsilikimo tarp iškasamo ir paskelbiamo priežastis buvo ir tebėra atitinkamai parengtų šio laikotarpio specialistų stygius. Tai lemia ne tik išsamesnių publikacijų, bet ir valstybės laikotarpio materialinės kultūros studijoms skirtų specializuotų leidinių nebuvimą, atitinkamų mokslinių programų parengimą bei vykdymą. Šiais aspektais mes dar labai atsiliekame nuo daugelio Vakarų Europos šalių, su kurių patirtimi ir pasiekimais per paskutinius 5–6 metus turėjo galimybę susipažinti kone visi valstybės laikotarpio tyrinėtojai archeologai.

Šis „Lietuvos archeologijos“ tomas skirtas valstybės laikotarpio kultūros studijoms. Jo pagrindą sudaro pagal 1997–2001 m. Lietuvos istorijos institute vykdytą mokslinę programą „Lietuvos gyventojų XI–XVII a. kultūra archeologijos duomenimis“ tyrinėtojų parengti darbai. Ši programa buvo sumanyta ir

įgyvendinta valstybės laikotarpį tyrinėjantiems archeologams sutelkti ir ugdyti, tyrinėjamam objektui apibrėžti ir savotiškai specializacijai jo viduje nustatyti. Ne visus sumanymus pavyko išpildyti. Daug ką pakoregavo ir konkreiti situacija. Vis dėlto dabar kai kuriuos valstybės laikotarpio archeologų tyrinėjimų rezultatus jau galime pristatyti tarptautiniuose leidiniuose bei konferencijose, remdamiesi archeologine medžiaga galime pradėti diskutuoti su istorikais. Svarbiausia, kad per šį laikotarpį gerokai pagausėjo tyrinėtojų (ne kasinėtojų) gretos. Todėl ir ryžtasi sudaryti pirmąjį tik valstybės laikotarpio archeologijai skirtą tomą. Tikimasi, kad toks tomas pasirodys kas metai. Pajėgų tam jau pakanka. Norėtusi, kad jis suburtų visus valstybės laikotarpį tyrinėjančius ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Pirmiausia žvilgsnis krypta į valstybes ir teritorijas, kažkada įėjusias į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sudėtį. Daugeliu atveju apie ten vykusius procesus mes nežinome nieko. Svarbūs yra ir darbai apie gretimų valstybių, iš kurių dažnai Lietuvą pasiekdavo įvairios naujovės, materialinės kultūros raidos tendencijas. Visa tai turėtų ne tik praturtinti mūsų pačių istoriją, bet ir suteikti galimybę kitiems gauti nors truputį informacijos apie čia vykusius procesus. „Lietuvos archeologijos“ puslapiai atviri Jūsų straipsniams, publikacijoms, recenzijoms, diskusijoms. Aukime kartu.

GINTAUTAS ZABIELA